

NORGES HØYESTERETT

Den 10. juni 2005 avsa Høyesterett dom i

HR-2005-00926-A, (sak nr. 2004/1697), sivil sak, anke,

A (advokat Christian Lundin)

mot

If Skadeforsikring NUF (advokat Truls Nygård – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bruzelius**: Saken reiser spørsmål om tolkingen av skadeserstatningsloven § 3-7 nr. 3, nærmere bestemt om regressen kan gjøres gjeldende innenfor rammen av den ansvarlige skadevolders totale forpliktelse (pakke for pakke) eller bare i den enkelte erstatningspost innen erstatningsoppgjøret (post for post).
- (2) A ble i august 1997 som passasjer i en personbil påført en alvorlig ryggmargsskade, som har ført til at han er delvis lammet og avhengig av rullestol. Den medisinske invaliditet er anslått til 80–85 %, og den ervervmessige uferhet er satt til 100%.
- (3) Bilen var forsikret i Sparebank 1 Forsikring. A og trafikkforsikringsselskapet ble 30. november 2001 enige om en samlet erstatning på 3 900 000 kroner for tapt inntekt og tap i fremtidig erverv, menerstatning samt påførte og fremtidige utgifter. Erstatningsbeløpene var for inntektstap 1 150 000 kroner, for menet 750 000 kroner og for utgifter 2 000 000 kroner.
- (4) A var på ulykkestidspunktet omfattet av en kollektiv personalforsikring tegnet av hans daværende arbeidsgiver i Storebrand Skadeforsikring AS, nå If Skadeforsikring NUF. Forsikringen, som omfattet fritidsulykke i tillegg til yrkesskade, ga rett til men- og ervervsersatning samt – i begrenset omfang – erstatning av behandlingsutgifter.
- (5) If Skadeforsikring utbetalte i september 2000 menerstatning til A med 335 334 kroner, og tok da forbehold om å søke refusjon av beløpet fra trafikkforsikringsselskapet. Beløpet er refundert, og trafikkforsikringsselskapet gjorde fradrag for det i skadeoppgjøret med A.

- (6) Grunnerstatningen for varig ervervsuførhet ved fritidsulykke var i personalforsikringen standardisert på samme måte som erstatning for tap av fremtidig inntekt etter yrkesskadeforsikringsloven, jf. forskrift 21. desember 1990 nr. 1027 om standardisert erstatning etter lov om yrkesskadeforsikring § 3-2. Beløpet ville for A ha utgjort 22 ganger folketrygdens grunnbeløp. Per 30. november 2001 utgjorde ytelsen 1 650 180 kroner, etter fradrag for medvirkning og med tillegg av renter.
- (7) Erstatningen for inntektstap under bilansvarsforsikringen utgjorde som nevnt til sammen 1 150 000 kroner, og A krevde differansen av If Skadeforsikring. Selskapet nektet å betale under henvisning til et regressforbehold i forsikringsavtalen. Regressen for ytelsen for ervervsuførhet gjaldt etter If Skadeforsikrings syn også overfor erstatningen for utgifter. Saken ble deretter innbrakt for retten ved stevning 17. januar 2002. Oslo tingrett avsa dom i saken 26. november 2002, med slik domsslutning:
- ”1. If skadeforsikring NUF frifinnes.
2. Partene bærer hver sine saksomkostninger.”
- (8) A anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjaldt rettsanvendelsen. Saken for tingretten omfattet også en tvist om beregning av renter, som ble frafalt under ankeforhandlingen for lagmannsretten.
- (9) Lagmannsretten avsa 28. september 2004 dom med slik domsslutning:
- ”1. Tingrettens dom stadfestes.
2. Saksomkostninger for lagmannsretten idømmes ikke.”
- (10) I likhet med tingretten kom lagmannsretten til at If Skadeforsikring kan kreve regress for alle ytelser utløst av ulykken innenfor den ansvarlige skadevolders totale ansvar, og at regressretten ikke er begrenset til den enkelte post.
- (11) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett, idet det er gjort gjeldende at det foreligger feil ved rettsanvendelsen. Saken står i samme stilling som for lagmannsretten, og for tingretten for så vidt gjelder spørsmålet om tolkingen av skadeserstatningsloven § 3-7 nr. 3.
- (12) Partene er – som for lagmannsretten – enige om de faktiske forhold i saken, herunder om det beløp som A vil ha krav på dersom Høyesterett skulle komme til at regressadgangen etter § 3-7 nr. 3 er begrenset.
- (13) Det er også enighet om at personalforsikringen er tegnet av As daværende arbeidsgiver, at det er tatt forbehold om regress og at regressbestemmelsen får anvendelse ved fritidsskade, jf. Rt. 1999 side 711 (Bryggeså).
- (14) *Ankende part* – A – har i korte trekk anført:
- (15) Lagmannsretten har uriktig lagt til grunn at det kan utledes av relevante rettskilder at regressen etter § 3-7 nr. 3 gjelder ”pakke for pakke”. Etter As syn følger det av bestemmelsen, når den ses i sammenheng med øvrige regler om erstatningsoppgjøret, at If

Skadeforsikring bare kan kreve regress/samordning for ervervstapsersstatningen i det beløp trafikforsikrings-selskapet har utbetalt under postene lidt og fremtidig inntektstap.

- (16) I erstatningsretten gjelder et generelt krav om såkalt kompensasjonsrelevans for at en ytelse til skadelidte skal kunne gå til fradrag ved erstatningsutmålingen. Det samme må gjelde ved regress etter skadeserstatningsloven § 3-7 nr. 3. I forarbeidene til bestemmelsen er understreket at regressen er begrenset til det som følger av lovgivningen for øvrig.
- (17) Det følger av uttrykkene ”regress” og ”ansvarlig skadevolder” i § 3-7 nr. 3 at det bare er ytelser som kompenserer for samme tapspost, som kan samordnes. Regressbestemmelsen er et unntak fra hovedregelen i § 3-7 nr. 1, og må tolkes snevert.
- (18) Etter skadeserstatningsloven § 3-2 første ledd tredje punktum kan det i menerstatningen bare foretas fradrag for kompensasjonsrelevante ytelser. Lagmannsretten har feilaktig tolket bestemmelsen antitetisk. Selv om prinsippet om kompensasjonsrelevans ikke fremgår av ordlyden i § 3-1 tredje ledd, følger det av rettspraksis at det også gjelder der, jf. Rt. 1993 side 1524 (Ølberg) og Rt. 1993 side 1538 (Horseng). Også i juridisk teori er det støtte for at det gjelder et generelt prinsipp om kompensasjonsrelevans i erstatningsretten.
- (19) Selv om erstatningsretten benytter et samlet skadebegrep, skilles det mellom ulike erstatningsposter, og erstatning for blant annet økonomisk tap, men og tort og svie anses i prosessuell henseende som forskjellige krav, jf. Skoghøy, Tvistemålsloven, 2. utgave, side 819. Dette bekrefter at det gjelder et krav om kompensasjonsrelevans.
- (20) Bestemmelsen i § 3-2 første ledd tredje punktum er et kasuistisk uttrykk for læren om *compensatio lucri cum damno*, som blant annet krever at fordelene må være av likeartet karakter for å kunne motregnes. Bestemmelsen er uttrykk for et generelt prinsipp, noe som tilsier tilbakeholdenhet med antitetiske tolkinger.
- (21) Rt. 1997 side 390 (Jørgensen) løser ikke vår sak. Spørsmålet der var om det gjaldt krav til årsakssammenheng mellom ulykken og den trygdeytelse det skal gjøres fradrag for. Avgjørelsen i Rt. 1999 side 1382 (Hogstad) har heller ikke interesse, da dommen gjaldt det skjønsmessige fradraget etter skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd.
- (22) Reelle hensyn taler for å begrense regressadgangen til kompensasjonsrelevante ytelser. Personalforsikringen dekket A mot inntektstap, og han hadde grunn til å regne med at han hadde dekning for slikt tap innenfor de beløp som var fastsatt i forsikringsavtalen. Det vil være urimelig om andre erstatningsytelser skal føre til at han mister retten til den høyere ytelsen som følger av personalforsikringen. Lagmannsretten har lagt for stor vekt på hensynet til å holde premienivået for arbeidsgiverbetalte forsikringer nede, holdt opp mot andre grunnleggende forsikringsrettslige prinsipper.
- (23) Subsidiært gjøres gjeldende at ervervserstatningen under personalforsikringen må ses som en sumforsikring, og at regressretten etter § 3-7 nr. 3 ikke gjelder slike ytelser.
- (24) A har nedlagt slik påstand:

”1. If Skadeforsikring NUF dømmes til å betale kr 500 180 til A, med tillegg av lovens rente fra 30.11.01 og frem til betaling skjer.

2. **If Skadeforsikring NUF betaler saksomkostninger til A for tingretten og lagmannsretten og til det offentlige for Høyesterett, med tillegg av lovens rente fra to uker etter forkynnelse av dommen og frem til betaling skjer.”**

- (25) *Ankemothparten – If Skadeforsikring NUF – har i korte trekk anført:*
- (26) Lagmannsrettens rettsanvendelse er riktig. Regressretten etter § 3-7 nr. 3 kan ikke begrenses slik at A får dekket mer enn sitt fulle tap.
- (27) Forarbeidene til skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd støtter ikke at det gjelder som generelt prinsipp at fradrag bare kan skje for kompensasjonsrelevante ytelser. En slik begrensning har heller ikke støtte i Høyesteretts avgjørelser, selv om praksis har vekslet noe. Juridisk teori er heller ikke entydig.
- (28) Personalforsikringen betales av arbeidsgiver. Regressbestemmelsen i § 3-7 nr. 3 ble innført for å holde premiekostnadene nede. Tapsutmålingen er av samme grunn også standardisert. Personalforsikringens utmålingsregler fører til andre beløp enn de som følger av en erstatningsutmåling etter skadeserstatningslovens bestemmelser. Hensikten har imidlertid ikke vært å overkompensere ervervstapet. Det er nødvendig å se på den totale utbetalingen fra den ansvarlige. Resultatet for A av regressen er ikke urimelig. Han har fått sitt inntektstap dekket fullt ut.
- (29) If Skadeforsikring NUF har nedlagt slik påstand:
- ”Borgarting lagmannsretts dom i sak nr. 03-009733ASI-BORG/03 stadfestes.”**
- (30) *Mitt syn på saken:*
- (31) Tvisten gjelder som nevnt tolkingen av skadeserstatningsloven § 3-7 nr. 3, nærmere bestemt om regressadgangen bare gjelder kompensasjonsrelevante poster i erstatningen fra den ansvarlige skadevolder. Jeg er kommet til samme resultat som lagmannsretten, og kan langt på vei slutte meg til dens begrunnelse.
- (32) I den foreliggende sak har trafikkkforsikringsselskapet ytet full erstatning, og skal selvsagt ikke betale ytterligere i form av regress. Spørsmålet om omfanget av If Skadeforsikrings regresskrav blir dermed avgjørende for om A kan gjøre gjeldende noe krav under personalforsikringen.
- (33) Regressbestemmelsen i § 3-7 nr. 3, som er et unntak fra det generelle forbudet mot regress i § 3-7 nr. 1, lyder:
- ”Ved forsikring som en arbeidsgiver har tegnet for en ansatt, kan selskapet forbeholde seg rett til regress mot den ansvarlige skadevolder.”**
- (34) Den ankende part har gjort gjeldende at en begrensning til kompensasjonsrelevante poster kan utledes av uttrykkene ”regress” og ”den ansvarlige skadevolder”. Jeg er ikke enig i at disse uttrykkene gir grunnlag for å begrense regressadgangen.
- (35) Jeg nevner at det i Rt. 1999 side 711 (Bryggeså) på side 714 flg. er gitt en redegjørelse for hovedtrekkene i utviklingen av forsikringsselskapenes regressrett. Bestemmelsen i nr. 3

ble tatt inn i skadeserstatningsloven § 3-7 etter at Norges Forsikringsforbund i brev 28. februar 1985 til Stortingets justiskomite hadde reist spørsmål om forsikringsselskapenes regressadgang ble for sterkt begrenset i det lovforslag som var lagt frem i Ot.prp. nr. 75 (1983–84) Om lov om endringer i erstatningslovgivningen. Henvendelsen førte til drøftelser mellom departementet og justiskomiteen om utformingen av regressreglene i lovutkastet § 3-7, for så vidt gjaldt visse forsikringer i arbeidsforhold, og til forslag om tilføyelse av bestemmelsen i nr. 3. I Innst. O. nr. 92 (1984–85) heter det på side 4 annen spalte:

”...Disse sosialt viktige forsikringer må ha mulighet for full regress for å unngå at forsikringsdekningen blir unødig dyr for norske bedrifter. ...

...K o m i t e e n vil understreke behovet for at også yrkesskadeforsikring og trygghetsforsikring har mulighet for full regress eksempelvis mot en produsent av farlige produkter som har forårsaket skaden.

...

K o m i t e e n peker på at forsikringsselskapets regressrett er begrenset til det beløp den skadelidte selv vil kunne kreve av skadevolderen og med de begrensninger som følger av lovgivningen for øvrig, jfr. særlig skadeserstatningsloven § 2-3.”

- (36) Under debatten i Odelstinget uttalte saksordføreren, stortingsrepresentant Helen Bøstereud:

”....komiteen [har] funnet det riktig å innføre full regressrett for de forsikringer arbeidsgiveren har tegnet for de ansatte, uansett disse forsikringsers rettslige karakter. Det vil være uheldig om arbeidsgiverens forsikringsselskap ble sittende med et betydelig ansvar for skader som skyldes tredjemenns forhold, for eksempel leverandør eller en produsent. Det ville jo atter føre til at arbeidsgiveren vil bli belastet med høyere premier for skader som han strengt tatt ikke er skyldig i. ...”

- (37) Det fremgår av så vel komitéinnstillingen som saksordføreren innlegg at man ville innføre ”full regressrett” for arbeidsgiverbetalte forsikringer når det var en ansvarlig skadevolder, og at hensynet til premienivået var et viktig hensyn i den forbindelse. Uttalelsene tilsier ikke at bestemmelsen skal tolkes innskrenkende. Førstvoterende i Bryggeså-dommen kom til samme konklusjon for det spørsmål som der var omtvistet, jf. side 717. I dommen heter det videre om hensynene bak regressadgangen:

”...Det er grunn til å anta at det har vært et ønske om ved regressadgangen å holde premienivået nede også for slike forsikringer for at flest mulig arbeidstakere skulle får en erstatning, også i tilfeller hvor det ikke er noen erstatningsansvarlig.”

- (38) Jeg tilføyer at yrkesskadeforsikringsloven § 8 tredje ledd gir forsikringsselskapet rett til å tre inn i arbeidstakerens erstatningskrav overfor en tredjeperson. I Ot.prp. nr. 44 (1988–89) Om lov om yrkesskadeforsikring, er hensynet til reduksjon av omkostningene for arbeidsgiver som begrunnelse for regressretten omtalt slik side 77–78:

”For det tredje kan det tenkes at en utenforstående tredjeperson har forvoldt skaden eller kan holdes ansvarlig på annet grunnlag. ...den ansvarlige [kan] være f eks en produsent eller et trafikkforsikringsselskap. ...Regressrett har imidlertid gode grunner for seg. Særlig vekt har det at dette kan bidra til å redusere omkostningene for arbeidsgiverne. Dette vil bli resultatet når yrkesskadeforsikringen gis adgang til å velte tapet over på den reelle skadevolder eller på en part som er ansvarlig på annet grunnlag. Dette synet har gitt seg utslag i utkastet § 8 tredje ledd. Justisdepartementet bemerker at tilsvarende synspunkter synes å ligge bak regelen i skadeserstatningsloven § 3-7 nr. 3...”

- (39) Den ankende part har imidlertid gjort gjeldende at det gjelder krav om kompensasjonsrelevans for fradrag etter skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd, og at tilsvarende også gjelder for regress etter § 3-7 nr. 3. Det er vist til at justiskomiteen i Innst. O. nr. 92 side 4 viste til ”de begrensninger som følger av lovgivningen for øvrig, jfr. særlig skadeserstatningsloven § 2-3”. Jeg bemerker at paragrafen den gang – som nå – gjaldt lemping av arbeidstakers ansvar.
- (40) Skadeserstatningsloven § 3-2 første ledd tredje punktum setter som vilkår for fradrag i menerstatning at ytelsene ”kan anses å gi kompensasjon for menet”. Tilsvarende forbehold fremgår verken av første eller annet punktum i § 3-1 tredje ledd. Jeg kan heller ikke se at et slikt vilkår er omtalt i forarbeidene til paragrafen. I Rt. 1993 side 1538 (Horseng) uttaler imidlertid førstvoterende på side 1545 at det kan reises spørsmål om forutsetningen i § 3-2 om kompensasjonsrelevans
- ”også ligger innebygget i § 3-1 tredje ledd. Uansett taler etter min mening gode grunner for at det oppstilles som en forutsetning for fradrag etter tredje ledd første punktum at det skal være sammenfall i tid mellom tryggedekningen og den periode selskapet har ansvar for, sml. blant andre Nygaard: Skade og ansvar (4.utg) 45.”**
- (41) Samme standpunkt ble lagt til grunn i Rt. 1993 side 1547 (Skoland), som ble avsagt samme dag. På den annen side uttaler førstvoterende i Rt. 1997 side 390 (Jørgensen) på side 397–398 at
- ”fradrag i utgangspunktet ikke kan begrenses til trygdeytelser som bare tar sikte på å kompensere for det økonomiske tap som skadetilfellet har påført skadelidte. Mitt syn støttes av uttalelser i lovforarbeidene om at erstatningen ved personskade og forsørgetap bør supplere andre ytelser som den erstatningsberettigete får som følge av skaden, jf. Ot prp nr 4 (1972–73) side 16”.**
- (42) Jeg viser videre til at i Rt. 1999 side 1382 (Hogstad) tok flertallet ved fastsettelsen av ”kan”-fradraget etter § 3-1 tredje ledd annet punktum hensyn til en utbetalt gjeldsforsikring under henvisning til at det var ”nivået på og ikke arten av, forsikringsytelsene” som etter lovens ordlyd og forarbeidene skulle hensyntas.
- (43) Verken ordlyd, forarbeider eller en entydig rettspraksis tilsier at det ved fradrag etter skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd gjelder et alminnelig krav om kompensasjonsrelevans. Det er imidlertid ikke nødvendig for meg her å ta standpunkt til om det kreves kompensasjonsrelevans for fradrag etter § 3-1 tredje ledd, da jeg ikke finner støtte for at et slikt prinsipp i tilfelle også gjelder ved regress etter § 3-7 nr. 3. Jeg kan vanskelig se at det er en slik sammenheng mellom bestemmelsene at et eventuelt vilkår om at fradrag bare kan skje for kompensasjonsrelevante ytelser, også skal gis anvendelse ved regress. Som det fremgår av det jeg tidligere har sagt, er det særlige hensyn som ligger bak regressregelen i § 3-7 nr. 3.
- (44) Den ankende part har også anført at regress ”pakke for pakke” stiller ham dårligere enn andre skadelidte fordi hans erstatningsoppgjør fra trafikksikringsselskapet inneholder et stort beløp for utgifter, og at det er denne utgiftsyttelsen som stenger for utbetaling av ervervsstatningen under personalforsikringen.
- (45) Det er imidlertid ikke bestridt at A har fått full erstatning for sitt inntektstap fra trafikksikringsselskapet. Tvisten gjelder den overskytende delen av ytelsen under

personalforsikringens ervervserstatning. Fritidsulykkesdekningen er et tillegg til den lovpålagte yrkesskadeforsikringen, og det er arbeidsgiveren som betaler premien også for denne delen av forsikringen. Hensikten med fritidsdelen av forsikringen er, slik jeg ser det, i første rekke å sikre arbeidstakerne i de tilfeller hvor det ikke er noen erstatningsansvarlig, jf. sitatet tidligere fra Bryggeså-dommen. Regressadgangen og utformingen av forsikringsytelsene – herunder standardiseringen av utmålingsreglene – gjør det mulig å holde premienivået nede, noe lovgiver har vært opptatt av. Dette må også antas å komme arbeidstakerne til gode ved at arbeidsgiverne i større utstrekning tegner forsikring ut over den lovpålagte. Jeg er derfor ikke enig med den ankende part i at hensynet til premienivået ikke bør tillegges betydelig vekt ved tolkingen av lovbestemmelsen.

- (46) Den ankende part har også anført at hver erstatningspost er et eget krav prosessuelt sett, og at den skadelidte da må kunne velge om han eller hun vil kreve den ansvarlige skadevolder eller personalforsikringsselskapet for den enkelte ytelse.
- (47) Ytelsene under personalforsikringen beregnes som nevnt noe standardisert for å forenkle administrasjonen av forsikringen. Tapsutmålingen er individualisert, men noe skjematisk. Fremgangsmåten sikrer raske oppgjør og forenklet administrasjon. Slike skjematiske tapsutmålingsregler vil i noen tilfelle gi den skadelidte en høyere erstatning enn det fulle tapet beregnet etter alminnelige erstatningsregler, mens de i andre vil gi en lavere ytelse. Skulle anførselen føre frem, ville resultatet bli at den skadelidte i noen tilfelle samlet sett får mer enn full erstatning. Jeg kan ikke se at det har vært et tilsiktet resultat.
- (48) Det er videre gjort gjeldende at personalforsikringen må ses som en sumforsikring hvor utbetalingen er avtalt til en bestemt sum, og at det ikke kan kreves regress for en slik ytelse. Selv om ytelsene under personalforsikringen beregnes sjablongmessig, er utmålingen likevel individualisert, og etter mitt syn kan anførselen ikke føre frem.
- (49) Det er endelig anført at reelle hensyn taler for å begrense regressretten til kompensasjonsrelevante poster, og til at personalforsikringen inngikk i As planleggingsgrunnlag. Jeg kan heller ikke se at slike hensyn kan føre til et annet resultat enn det som følger av bestemmelsens ordlyd og forarbeider.
- (50) Jeg er etter dette kommet til at lagmannsrettens dom må stadfestes. If Skadeforsikring har ikke krevd saksomkostninger.
- (51) Jeg stemmer for denne

D O M :

Lagmannsrettens dom stadfestes.

- (52) Dommer **Lund:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (53) Dommer **Stang Lund:** Likeså.
- (54) Dommer **Øie:** Likeså.

(55) Dommer **Aasland:** Likeså.

(56) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Lagmannsrettens dom stadfestes.

Riktig utskrift bekreftes: